

Yhdistelmä

Suomen Kenraalikuvernöörin puheenjohtajuuden alaisuuteen
Suomen perustuslakien koontiehdotuksien
tutkimista varten Armollisimmin
asetetun Komission kokouksista.

Yhdistelmä Suomen Kenraalikuvernöörin puheenjohtajuuden alaisuuteen Suomen perustuslakien koontiehdotuksien tutkimista varten Armollisimmin asetetun Komission kokouksista.

(Kokoukset 16./27., 17./29., 18./30., 19./31. lokakuuta ja 7./19. marraskuuta 1890).

Läsnä olivat:

Komission Puheenjohtaja: Suomen Kenraalikuvernööri, Kenraaliadjutantti Kreivi F.L. Heiden; Jäsenet: Suomen Keisarillisen Senaatin oikeus- ja talousosaston Varapuheenjohtajat Senaattorit Vapaaherrat J. Ph. Palmén ja S.V. von Troil; mainittujen osastojen jäsenet Senaattorit Th. Cederholm, A. Nybergh, E. Streng, V. Procopé, K. F. Ignatius ja J. G. Sohlman; minkä lisäksi Puheenjohtajan erityisestä kutsusta paikalle olivat saapuneet [Venäjän] Valtakunnankonseljin Kodifiointiosaston määräämänä Todellinen Valtioneuvos K. I. Malischeff ja P. A. Haritonoff, sekä Oikeusministeriön määräämä Kollegioneuvos A. A. Hvostoff.

Puheenjohtaja, Kenraaliadjutantti Kreivi F.L. Heiden, tiedotti Komissiolle, että sen jälkeen, kun Armollisen käskyn mukaan vuonna 1884 asetettu väliaikainen Komissio oli entisen Suomen Senaatin prokuraattorin von Weissenbergin johdolla alamaisesti esitellyt ehdotukset Suomen perustuslakien ja säätyetuoikeuksien kodifioimiseksi, katsoi Hänen Keisarillinen Majesteettinsa armollisesti määräävänsä, että nämä ehdotukset alistetaan oikeusministerin ja valtakunnan-neuvoston Kodifiointiosaston päällikön lausuntoa varten, jotta lausuntojen antamisen jälkeen ne tutkisi Kenraalikuvernöörin johdolla nimitetty uusi Komissio, johon kuuluvat Suomen Senaatin Oikeus- ja Talousosaston Varapuheenjohtajat sekä Kenraalikuvernöörin valitsevat kolme Senaattoria kummastakin näistä osastoista.

Lisäksi Kenraaliadjutantti Kreivi Heiden selitti, että koska von Weissenbergin puheenjohtajuuteen asetetun Komitean työt tulee tutkia [Venäjän] Oikeusministeriön ja Kodifiointiosaston samassa yhteydessä antamien lausuntojen kanssa, hän, Kenraalikuvernööri, oli kutsunut mainittujen elinten edustajat osallistumaan Komission kokouksiin.

Kun sitten nousi esiin kysymys Komission työn jatkosta, Puheenjohtaja ilmoitti, että sen valmisteleva lakiesitys alistettaisiin käsiteltäväksi Suomen Senaatin yleisistunnossa.

Edellä mainitun Armollisen käskyn toteuttamiseksi Komissio ryhtyi tutkimaan vuosina 1885–1887 laadittuja ehdotuksia, joissa Kodifiointiosaston ja Oikeusministeriön edustajat halusivat ensisijaisesti kiinnittää huomiota Oikeusministerin ja Valtiokonseljin Kodifiointiosaston johtajan esittämiin näkemyksiin, joiden mukaan näitä ehdotuksia ei pitäisi vahvistaa, koska ne eivät johdu niistä lähteistä, jotka katsottiin niiden perustaksi, eivätkä ne myöskään vastaa sitä suhdetta, mikä Suomen osa on Venäjän Keisarikunnassa sen erottamattomana osana.

Keskustelussa tästä asiasta Kodifiointiosaston ja Oikeusministeriön edustajat huomauttivat, että vuosina 1885–1887 laadittu ehdotus Suomen perustuslakien kodifioimiseksi sisälsi määräyksiä, jotka eivät liittyneet valtio-oikeuteen, kuten esim. maanomistusta, asepalvelusta jne. koskevat määräykset. Lisäksi ehdotus ei yleisesti ottaen täyttänyt vaatimusta toimeksiannon tulkinnasta, ja erityisesti siinä toistettiin sanasta sanaan myöhemmin aikoina annettujen lakien säännöksiä, jotka erikseen tarkasteltuina, ilman yhteyttä näiden lakien muihin säännöksiin, olisivat voineet menettää

todellisen merkityksensä ja jotka kuitenkin vain laajensivat tarkasteltavana olevan ehdotuksen soveltamisalaa ilman, että se olisi välttämättä ollut tarpeen. Tästä huolimatta ehdotuksen sanamuoto eri osissa vaikutti edustajien mielestä epätydyttävältä, koska se oli otettu sellaisten ruotsalaisten lakien tekstistä, jotka olivat menettäneet voimansa Suomen tultua liitetyksi Keisarikuntaan.

Mainituista syistä ja Puheenjohtajan ehdotuksen mukaisesti, joka katsoi, että kyseinen ehdotus sisälsi määräyksiä, jotka eivät vastanneet vaatimusta korkeimman vallan oikeuksien järkevää ymmärtämistä, [Venäjän] Kodifiointiosaston ja Oikeusministeriön valtuutetut totesivat vuosina 1885–1887 valmistellun Suomen perustuslakien kodifiointiehdotuksen epätydyttäväksi ja vaativan sen perusteellista uudelleen muokkaamista.

Tässä yhteydessä Kodifiointikomitean ja Oikeusministeriön valtuutetut toivat esille tarpeen laatia kokoelma kaikista Suomessa voimassa olevista lainsäädännöksistä, kuitenkin siten, että aluksi rajoitetaan maan korkeimpien instituutioiden, nimittäin [ministeri]valtiosihteeristön, Kenraali-kuvernöörin, Senaatin ja maapäivien, lakien kodifiointiin, jolloin näissä säännöksissä tulee noudattaa asiaankuuluvaa johdonmukaisuutta niissä osissa, jotka ovat myöhemmillä lainsäädännöllisillä toimenpiteillä tulleet muutetuiksi tai kumotuiksi. Kuitenkin jo nyt on kiireellinen tarve selvittää huolellisesti ne peruseräkkeet, jotka määräävät maan korkeimman vallan luonteen, soveltuvuuden Keisarikunnan samoihin säädöksiin samoin kuin merkityksen siinä paikallisessa itsehallinnossa, jonka on Armollisesti Suomelle myönnetty.

Käsitellessään ehdotuksen pääkohtia ja kuultuaan Todellisten Valtioneuvos Malischeffin ja Haritonoffin sekä Kollegioneuvos Hvostoffin suulliset selvitykset sekä lisänä Valtakunnankonseljnin Kodifiointiosaston Päällikön ja Oikeusministerin kyseisessä asiassa antamat kirjalliset lausunnot Komission Puheenjohtaja, Kenraaliadjutantti Kreivi F.L. Heiden, katsoi tarpeelliseksi ottaa huomioon seuraavat tosiasiat ja perustelut:

Niitä maan osia, jotka nykyään muodostavat Suomen Suuriruhtinaskunnan, ei liitetty yhdellä kertaa Venäjän Keisarikuntaan, vaan ne ovat tulleet Venäjän aseiden valtaamiksi vähitellen. Niinpä esimerkiksi Uudenkaupungin rauhansopimuksen mukaan vuonna 1721 Viipurin ja Käkisalmen linnoitukset sekä kaikki niiden alueille kuuluvat kaupungit ja asutut paikat siirtyivät Venäjän "täydelliseen, kiistattomaan, ikuiseen hallintaan ja omistukseen". Turun rauhan myötä vuonna 1743 Kymenkartanon maakunta ja Savonlinnan piiri liitettiin Suomeen. Tässä rauhansopimuksessa Venäjän hallitus vakuutti muun muassa kaikille uusien maakuntien asukkaille "kaikkien Ruotsin hallituksen alaisuudessa voimassa olevien etuoikeuksien, tapojen, oikeuksien ja oikeudenkäytön" säilymisen, mikä ei kuitenkaan ollut este kuvernementin muodostamiselle näistä piireistä ja Uudenkaupungin rauhan mukaisesti valloitetuista Suomen alueista, jotka eivät olleet saaneet tällaista vakuutusta, ja sen yleiselle alistamiselle Keisarikunnan hallitsevalle Senaatille, eikä sille, että Keisarinna Katariina II otti samassa kuvernementissa vuonna 1784 käyttöön koko valtakuntaa koskevan kuvernöörihallinnon. Lopulta Haminan rauhansopimuksen mukaan Ruotsin kuningas luopui omasta ja Ruotsin Kruununperijöiden ja valtakunnan puolesta "pysyvästi ja ikuisiksi ajoiksi" Hänen Majesteettinsa Venäjän Keisarin ja hänen seuraajiensa sekä Venäjän Keisarin hyväksi kaikista oikeuksistaan ja vaatimuksistaan" niihin maansa osiin, jotka nyt muodostavat Suomen Suuriruhtinaskunnan. "Mainitut läänit — kuten tässä rauhansopimuksessa (IV artikla) sanotaan, kaikkine asukkaineen, kaupunkeineen, satamineen, linnoituksineen, kylineen ja saarineen sekä kaikkine muine omaisuuksineen, etuoikeuksineen, veroineen ja tuloineen kuuluvat tästä lähtien Venäjän Keisarikunnan täyteen omistukseen ja hallintaan ja pysyvät siihen liitettyinä." Jo ennen tämän sopimuksen ratifiointia olivat 20. maaliskuuta ja 5. kesäkuuta 1808 annetut Armolliset Manifestit julistaneet Ruotsin Suomen alistamisen, sen liittämisen ainiaaksi Venäjän Keisarikuntaan ja sen, että sen asukkaiden valat heidän uskollisesta ja ikuisesta alamaisuudestaan Venäjän Valtikalle on otettu vastaan.

Näin ollen Venäjän aseiden valloittamat entiset Ruotsin maakunnat liitettiin osaksi Venäjän Keisarikuntaa siirtyäkseen sen omistukseen ja ylihallintaan ja ne muodostavat erottamattoman osan Venäjän Keisarikuntaa. Edellä mainittujen maakuntien pysyvää ja ikuista yhtenäisyyttä Venäjän kanssa ei selvästi ole horjuttanut ei Keisari Aleksanteri I:n 15./27. maaliskuuta 1809 antaman Manifestin antama vakuutus Ruotsin Suomen asukkaiden uskonnon, perustuslakien (коренные з.),

oikeuksien ja etuoikeuksien säilyttämisestä eikä se, että Keisarivallan jalosta toiveesta Suuri-ruhtinaskunnalle on järjestetty erityinen hallintojärjestelmä, joka olennaisesti eroaa Keisarikunnan (**Империя**) muissa kuvernementeissa toimeenpannusta järjestelmästä. Maaliskuun 15./27. päivänä 1809 annettua Manifestia koskien, joka vahvisti Suomen uskonnon ja perustuslait (коренные з.), ei ole varmoja ja kiistattomia perusteita olettaa, että Keisari Aleksanteri I olisi siinä mainituilla Suomen perustuslaeilla tarkoittanut juuri 21. elokuuta 1772 annettua Ruotsin Hallitusmuotoa tai mitään Ruotsin kuningaskunnan perustuslakien artikloja, jotka rajoittavat Monarkin yksinmääräämisoikeutta. Maaliskuun 15./27. päivän 1809 Manifestin vertailu myöhempiin lainsäädäntöasiakirjoihin osoittaa, että jos Suomen perustuslakien (коренные з.) ratifioinnin tarkoituksena olisi todella ollut soveltaa Ruotsin perustuslakia tässä maassa, joka rajoittaa korkeimman vallan valtaa, niin ennen kaikkea tällainen tärkeä ja poikkeuksellinen etuoikeus Keisarikuntaan (**Империя**) liitettyjen kuvernementtien joukossa olisi epäilemättä löytänyt täysin selkeän ilmaisun joko Ruotsin lakisäädösten täydellisessä luettelossa, jotka tuolloin loivat Ruotsin oikeusjärjestyksen, tai maaliskuun 15./27. päivän 1809 Manifestissa tai myös joissakin lähiaikoina annetuissa säädöksissä tai viimein siten, että Armollisesta käskystä nämä lainsäädökset julkaistaan uudelleen, kuten vuoden 1734 lain tapauksessa tehtiin. Edellä mainittuja lakeja ei kuitenkaan annettu uudelleen, ja jopa kaikki viittaukset perustuslakien (коренные з.) ratifiointiin on suljettu pois Haminan rauhansopimuksesta. 17. syyskuuta 1809, joka kuitenkin kansainvälisessä mielessä vahvistaa Venäjän oikeuden Suomeen. Tämän sopimuksen VI artiklassa mainitaan vain, että Keisarikunnan (**Империя**) äskettäin hankkimien alueiden asukkaille taattiin uskonnon, omistusoikeuksien ja etuoikeuksien vapaa harjoittaminen ainoastaan koko Venäjän Keisarin ylevän kehotuksen ansiosta. Joissakin Aleksanteri I:n hallituskaudella annetuissa säädöksissä ilmaus "perustuslaki" esiintyy tai mainitaan Suomen kansakunnan oikeus valtiolliseen olemassaoloon, mutta näiden ilmausten merkitys selvennetään parhaiten 15./27. maaliskuuta 1810 annetussa Manifestissa seuraavilla sanoilla: "Uskonnon ja lakien ylläpitäminen, valtiopäivien kokoaminen, Hallituskonseljin muodostaminen kansakunnan keskuuteen, oikeus- ja hallintojärjestyksen eheänä säilyttäminen ovat todisteita, joiden on turvattava Suomen kansakunnan oikeus valtiolliseen olemassaoloonsa".

Vuoden 1810 Manifestin mainitsemista ilmaisuista käy selvästi ilmi, mitkä oikeudet, etuoikeudet ja hallintojärjestelmää haluttiin vahvistaa Suomen asukkaille ensiaikana maan tultua liitetyksi Venäjän Keisarikuntaan, mistä syystä se, ettei edes tässä asiakirjassa mainita Ruotsin perustuslain määrittäneitä lakeja, on kiistaton todiste siitä, että Keisari Aleksanteri I:n ajatuksen mukaan näitä lakeja ei tulisi soveltaa Suomessa, ainakaan niitä osia, jotka koskevat korkeimman vallan rajoittamista. Tätä johtopäätöstä vahvistaa myös se kiistaton historiallinen tosiasia, että vaikka Porvoon ensimmäiset maapäivät kutsuttiin koolle käytännössä soveltaen sitä määräystä, jonka vuoden 1617 Valtiopäiväjärjestys vahvisti Ruotsin valtiopäiville – tosin muutamien poikkeuksien siitä ja muuttaen valtiopäivät-nimen maapäiviksi – sillä ei kuitenkaan ollut näiden valtiopäivien oikeuksia ja valtaoikeuksia, vaan se oli luonteeltaan puhtaasti neuvoa-antava institutio. Porvoon maapäivien tämä merkitys käy ilmi siitä, että Säädys kutsuttiin koolle "keskustelemaan asioista, jotka Hänen Majesteettinsa näkee hyväksi antaa heidän harkittavakseen" (Armollinen käsky 20. tammikuuta/1. helmikuuta 1809) ja hallitus lupasi ottaa niiden lausunnon huomioon (Armollinen puhe 6./18. heinäkuuta 1809) ja itse asiassa hallitus ei ottanut huomioon monia maan säätyjen antamia lausuntoja (avis) myöhemmin julkaisemassaan säädökset Suomen Hallituskonseljille ja muuta lainsäädäntöä, joidenka luonnos oli luovutettu maapäivien valmisteltavaksi. Viimein Keisarien Aleksanteri I:n ja Nikolai I:n hallituskausina ja aina vuoteen 1863 asti maan säätyjä ei kutsuttu koolle ollenkaan. Ja kuitenkin tänä aikana annettiin lakeja, jotka koskivat kenraalikuvernöörin virkaa, valtiosihteeristöä, useita ylihallituksia ja tuomioistuimia sekä talous-, siviili- ja rikoslakeja, metsälakia ja maanmittaussäädöstä, vekselisäädöstä jne. eli sellaisia lakeja, joita Ruotsin vuoden 1772 hallitusmuodon mukaan Korkein Valta ei voinut antaa ilman valtiopäivien tietoa ja suostumusta. Kuitenkaan yksikään edellä mainituista lainsäätämisasiakirjoista ei mainitse vuoden 1772 hallitusmuodon eikä Ruotsin muiden valtakunnanlakien itsevaltiussäädöksiä, vaikka annetut säännökset ovat luonteeltaan hyvin ristiriidassa Ruotsin kuningaskunnan

perustuslakien kanssa. Mitä edelleen tulee Keisari Nikolai I:n hallituksen joissakin (vaikkakin äärimmäisen harvoissa) asiakirjoissa oleviin vihjeisiin Monarkin aikomuksesta kutsua koolle Suomen maapäivät, tällaista aikomuksen ilmaisua ei voida pitää minkäänlaisena Ylimmän Vallan oikeuksien rajoituksen tunnustamisena, vaan tämä lausunto todistaa vain siitä, että tuolloin maan edustajien näkemysten tuntemisen hyödyllisyyttä ei kielletty, kun hallituksen oli päätettävä tietyistä maan paikallisia tarpeita koskevista kysymyksistä. Tämä Keisari Nikolai I:n jo ilmaisema aikomus toteutui hänen seuraajansa hallituskaudella säätämällä säännölliset säätykokoukset Suomen Suuriruhtinaskunnan säätyjärjestyksen perusteella, minkä Ikuisesti Autuas Keisari Aleksanteri II armollisesti oli vahvistanut 3./15. huhtikuuta 1869. Tämä maapäiväjärjestys, joka, kuten muun muassa sen johdannosta käy ilmi, vahvistaa tarkat määräykset maapäivien kokouksista ja kokoontumisista, eli maapäivien koollekutsumismenettelystä ja kokoonpanosta sekä niiden toimialaan kuuluvien asioiden käsittelystä, on luonteeltaan maapäivien käsittelyä koskeva prosessilaki, eikä sen tarkoituksena ole siten antaa maapäiville mitään valtuuksia tai rajoittaa korkeimman vallan oikeuksia. Toimenpiteet ja vaiheet asioiden ratkaisemiseksi, joko hallinnollisesti tai säätyjen osallistumisella, asian luonteesta riippuen, riippuvat yksinomaan Hänen Majesteettinsa harkinnasta, kuten Keisarillisessa Julistuksessa 23. elokuuta 1861 selitetään. Kaksi maapäiväjärjestyksen kohtaa sisältävät kuitenkin edellä selitetystä merkityksestä huolimatta huolellisesti muotoiltuja määräyksiä korkeimman vallan oikeuksista. 83 §:n mukaan maapäiväjärjestystä voidaan muuttaa tai kumota vain monarkin ja Suomen säätyjen yhteisellä päätöksellä, ja 51 §:n (sellaisena kuin se on muutettuna 13./25. kesäkuuta 1886 annetulla lailla) mukaan: Mikäli Säädyt johtuen heidän tekemästään ehdotuksesta uuden lain hyväksymisestä tai muuttamisesta tai alamaisesta ehdotuksesta sen kumoamisesta, niin Keisari joko antaa asetuksen, joka on kirjaimellisesti sopusoinnussa maapäivien tekemän ehdotuksen kanssa, tai jättää sen kokonaan huomiotta.

Näillä kahdella ratkaisulla määrittyvät myös kaikki ne ylimmän lainsäädäntövallan rajoitukset, jotka Keisari Aleksanteri II ja nyt onnellisesti hallitseva Herra ja Keisarimme Aleksanteri Aleksandrovitš ovat tunnustaneet Suomen Suuriruhtinaskunnalle.

Lisäksi mitä tulee viittauksiin vanhoihin Ruotsin perustuslain määrittelemiin lakeihin, jotka esiintyvät 60-luvun alusta lähtien annetuissa erityisissä lainsäädännöllisissä laeissa, on huomattava, että nämä viittaukset eivät millään tavoin voi johtaa mainittujen lakien tunnustamiseen päteviksi koko laajuudessaan, varsinkaan kun näihin lakeihin sisältyvät erityiset määräykset itsenäisen Ruotsin kuningaskunnan valtiojärjestelmästä ovat olleet tärkeimpänä perusteena sille, että valtaistuimen huipulta on osoitettu olosuhteiden pakosta niistä kadonneen yhdenmukaisuuden siihen asiantilan, joka sai alkunsa Suomen tultua liitetyksi Venäjään. (Suomen Asetuskokous 1867 nro 12). Tällaisen johtopäätöksen oikeellisuutta eivät millään tavalla ne kiistä 3./15. huhtikuuta 1869 annetun Armollisen Manifestin loppusanat, jotka koskevat maapäiväjärjestyksen julkaisemista. Tällä Manifestilla suotiin vuoden 1772 Hallitusmuodolle ja vuoden 1789 Yhdistys- ja Vakuuskirjalle lainsäädännössä se merkitys, joka sillä on edelleen voimassa Suomen Suuriruhtinaskunnassa, mutta ainoastaan säilyttääkseen kaikki ne Korkeimman Vallan etuoikeudet, jotka Ruotsin hallinnon antamalla näillä lakien säännöksillä on vahvistettu, sikäli kuin niitä ei ole muutettu maapäivälain nimenomaisilla sanoilla. Ei pidä unohtaa, että vuoden 1789 yhdistys- ja vakuuslaki poisti aiemmat kuninkaan vallan rajoitukset, jotka sisältyivät vuoden 1772 perustuslakiin vuosien 1719–1772 vapaudenajan seurauksena, jolloin kuninkaalle myönnettiin ylin oikeus säätää kaikkia valtion hallintoa koskevia asioita.

Samoin viittaus edellä mainittuun vuoden 1772 ja 1789 lainsäädäntöön, joka löytyy vapaaherra Nordenstamin puheenjohdolla nimitetyn Komitean ohjelmasta, jonka Armollisesti hyväksyttiin 7./19. joulukuuta 1864, ei voinut millään tavalla heikentää edellä mainittua johtopäätöstä, koska samassa ohjelmassa todetaan suoraan, "että mahdollisten muutosten sattuessa on noudatettava ohjenuorana sitä perusperiaatetta, joka muodostaa aiemman lainsäädännön pääasiallisen perustan ja joka on nimenomaisesti mainittu vakuuskirjan (1789) 1 §:ssä".

Edellä mainitut syyt tukevat täysin johtopäätöstä, että Keisarinvallan suvereenia oikeuksia Suomen Suuriruhtinaskunnassa ei tulisi määrittää vanhojen Ruotsin lakien määräysten, vaan

Venäjän Keisarikunnan perustuslakien määräysten mukaisesti tiettyjen lainsäädäntökysymysten ratkaisemista koskevan erityismenettelyn mukaisesti, joka on säädetty maapäiväjärjestyksen artiklassa 51. (lain vuoden 1886 version mukaan) ja 83. artiklassa.

Mitä tulee Keisarikunnan perustuslakeihin yleensä, ei ole epäilystäkään siitä, että niiden lakimääräykset ovat olleet voimassa siitä lähtien, kun Venäjä alisti Suomen yhdenmukaisesti ja yleisellä voimassaan, ainoastaan 47–79 artiklaa on muutettu jonkin verran niiden kysymysten osalta, jotka koskevat yksinomaan Suomen sisäistä tai paikallista lainsäädäntöä (toisin kuin valtakunnan yleiset lait, joiden voima ja vaikutus voidaan ulottaa myös Suomeen, jos ne julkaistaan maalle säädetyssä järjestyksessä), sekä ottaen huomioon sen paikalliset lailliset määräykset evankelis-luterilaisesta ja muista ei-ortodoksisista uskontunnustuksista.

Lopuksi, mitä tulee Suomen itsehallintoa määrittäviin perusteisiin, on tunnustettava, että Suuriruhtinaskunnalla on maapäivät (landtdag) maan säätyineen sekä erityisiä sisäisen hallinnon elimiä, joiden organisaatio, toimivalta ja menettelytavat määräytyvät Korkeimman Vallan Suomelle antamien lakisäädösten mukaisesti, jolloin tietyt sisäisen hallinnon osat ovat erityisten lakien nojalla Keisarikunnan keskeisten instituutioiden alaisia.

Kaikista edellä esitetyistä syistä Komission Herra Puheenjohtaja, Kenraaliadjutantti Kreivi Heiden, ehdotti, että seuraavat kolme ehdotusta hyväksyttäisiin uuden ehdotuksen laatimisen ohjelman pääkohdiksi:

I. Suomen Suuriruhtinaskunta erottamattomana osana yhtenäistä (единого) Venäjän Keisarikuntaa on koko Venäjän Keisarin ja Suomen Suuriruhtinaan hallitsema. Hänen Korkeinta Valtaansa käytetään Suuriruhtinaskunnassa samoilla hallitsijan oikeuksilla, jotka kuuluvat Monarkille Keisarikunnan valtakunnallisten perustuslakien mukaan.

Suomen Suuriruhtinaskunnan Maapäiväjärjestystä muutettaessa tai kumottaessa noudatetaan mainitun maapäiväjärjestyksen 83 §:ssä määrättyä menettelyä. Mikäli Säädyt tekevät ehdotuksia uuden lain säätämiseksi tai olemassa olevan lain muuttamiseksi tai kumoamiseksi ja esittävät siitä alamaisten aloitteen, sovelletaan 13. kesäkuuta 1886 annetun Manifestin määräyksiä.

II. Keisarikunnan perustuslakien määräykset, jotka koskevat Kruununperimysjärjestystä, Keisarin täysi-ikäisyyttä, sijais- ja holhoushallitusta, valtaistuimelle nousua, alamaisten uskollisuudenvalaa, Pyhää Kruunausta ja voittoa, titteliä ja valtakunnan vaakunaa, uskontunnustusta ja ylimmän hallituksen valtaa sekä Keisarillista Perhettä (R. R. L. C. B. I d I ensimmäinen osio, II—VII—IX ja toinen osio), ovat samoin (**единообразно**) päteviä täydessä voimassaan Suomen Suuriruhtinaskunnassa.

Suuriruhtinaskunnalle erikseen annettujen paikallisten lakien vuoksi Suuriruhtinaskunnan Evankelis-Luterilainen kirkko nauttii täyttä vapautta uskonnon harjoittamisessa (вѣры) ja menojensa mukaisessa jumalanpalveluksessa. Muiden ei-ortodoksisten uskoa tunnustavien oikeudet on vastaavasti määritelty Suuriruhtinaskunnan paikallisissa asetuksissa.

III. Suomen Suuriruhtinaskunnalle kuuluvat:

1) paikalliset hallinnolliset ja tuomioistuinlaitokset, jotka toimivat niiden asetusten, määräysten, säädösten ja ohjesääntöjen (**учреждений**) nojalla, jotka Ylin Valta on antanut Suuriruhtinaskuntaa varten, ja

2) Suomelle sen sisäiseen lainsäädäntöön osallistumista varten Armollisimmin suotu maakohtainen edustus, jonka toimeksiannon ovat maapäivät maan säätyjen (**Сеймъ Земскихъ Чиновъ**) kanssa, jotka kutsutaan koolle ja hoitavat tehtävänsä erityisen maapäiväjärjestyksen nojalla.

Kansainvälisiä suhteita (сношений), ylempää valtakunnan poliisia, posti- ja lennätinlaitosta kuten myös sotajoukkojen organisaatiota ja päällystystä koskevat kysymykset kuuluvat erityisten määräysten nojalla kukin asianomaisen [Venäjän] ministeriön alaisuuteen. Kreikkalais-Venäläisen ortodoksisen kirkon asioita hoitaa Pyhä Synodi.

Senaattorit puolestaan korostivat:

että edellä mainitun väliaikaisen kodifiointikomitean tehtävänä oli "järjestelmällisesti koota yhteen kaikki voimassaoleva Suomen valtiooikeudellisia oloja koskevat säännökset ja samalla muistuttaen, mitä oikeuskäytännössä on noudatettu lukuisten soveltumattoman tai riittämättömän perustuslakimääräyksen sijaan";

että koska tästä johtuen Suomen valtio-oikeudelliset olot tulee sovittaa yhteen maan perustuslakien kanssa, komitealla ei ollut oikeutta tehdä niiden sanamuodossa mitään merkittävää muutosta;

että vuoden 1772 Hallitusmuoto ja vuoden 1789 Yhdistys- ja Vakuuskirja on aina tähän päivään asti tunnustettu maan ja Ruotsin välisestä liitosta peräisin oleviksi perustuslaeiksi, jotka, siltä osin kuin ne koskevat Hallitsijan ja kansan keskinäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä hallinnon järjestelyä yleensä, Hänen Majesteettinsa Keisari Aleksanteri I on vahvistanut Suomea koskevissa osissa, josta johtuen väite, että Hallitusmuoto ja Yhdistys- sekä Vakuuskirja ovat voimassa Suomessa vain Korkeimman Vallan oikeuksien osalta, on yksipuolinen ja ristiriidassa sen perustuslakien tulkinnan kanssa, jota on pääosin noudatettu vuodesta 1808 lähtien;

että kodifiointikomitea on siksi, kun kysymystä sotaväestä sekä oikeudesta omistaa ja hallita maata käsitellään Hallitusmuodon 18 §:ssä ja Yhdistys- ja Vakuuskirjan kohdassa 3, ilmeisesti tästä syystä sallinut asevelvollisuutta ja maanomistusta koskevien keskeisten määräysten sisällyttämisen komitean laatimaan hallitusmuoto-ehdotukseen, johon on voitu sisällyttää myös myöhemmin annettuja perustuslain luonteisia säädöksiä;

että edellä mainittujen ja muiden Suomea Ruotsin kanssa liiton aikana voimassaolleiden perustuslakien vahvistaminen, vaikka se alun perin koski vain sitä osaa maasta, joka luovutettiin Venäjälle Haminan rauhansopimuksella, laajennettiin pian sen jälkeen koskemaan koko Viipurin läänin, siten kuin asukkaille 23. joulukuuta 1811 annettu Armollinen Manifesti ja saman kuun 31. päivänä annettu Armollinen Asetus selkeästi teki tiettäväksi, myönnettiin kaikki ne sääty- ja muut oikeudet, jotka Suomelle vakuutettiin Porvoon maapäivillä;

että Haminan rauhansopimus tehtiin 5./17. syyskuuta 1809 eli noin kuusi kuukautta sen jälkeen, kun Keisari Aleksanteri I otti vastaan Suomen Säädyiltä alamaisten kunnioituksen laillisena hallitsijanaan Porvoon maapäivillä 17./29. maaliskuuta samana vuonna, samoin kuukausi sen jälkeen, kun oli Hallituskonseljille oli annettu ohjesääntö, jonka kautta Suomen Suuriruhtinaskunta sai oman sisäisen hallituksensa, jota myöden Suomen asukkaille Kaikkeinarmollisimmin myönnettyjä oikeuksia ja privilegioita ei itsestään selvästi voitu enää määrittää mainitun rauhansopimuksen kautta, jonka 8. artikla siten viittaa vain jo vakiintuneisiin ja tunnettuihin tosiseikkoihin;

että lainsäädäntö, joka muodosti Suomen julkisoikeuden perustan ennen vuotta 1809, oli vuosisatojen kuluessa kehittynyt kahdeksi erilliseksi, toisiaan täydentäväksi ja siksi erottamattomasti toisiinsa liittyväksi kategoriaksi — toiseksi, jota kutsuttiin Hallitusmuodoksi, jossa määriteltiin Hallitsijan valta sekä alamaisten valtiooikeudelliset velvollisuudet ja etuisuudet, ja toiseksi nimeltään Valtiopäiväjärjestys ja joka sisälsi alamaisten edustusoikeuden perusteet ja tavan, jolla sitä oli käytettävä;

että 23. elokuuta 1861 annettu Armollinen Julistus ei osoita, että päätöksen siitä, voidaanko asia ratkaista hallinnollisesti tai Säätyjen myötävaikutuksella, tulisi riippua mistään muusta kuin itse asian luonteesta; ja

että Hänen Korkeutensa Ikuisesti Autuas Keisari Aleksanteri II nimenomaisesti määräsi sekä vuoden 1772 Hallitusmuodon että vuoden 1789 Yhdistys- ja Vakuuskirjan pohjaksi työlle Komiteassa, joka Kenraaliluutnantti Vapaaherra Nordenstamin puheenjohtolla Kaikkeinarmollisimmin nimitettiin 7./19. joulukuuta 1864 valmistelemaan ehdotuksia ei vähempää kuin Suomen perustuslakien selityksiksi ja lisäyksiksi, jotka Hänen Majesteettinsa vuoden 1863 maapäivien avajaispuheessaan julisti tarpeen vaatimiksi, vaan myös uudeksi Maapäiväjärjestykseksi Suuriruhtinaskuntaa varten.

Koska tämän Komitean ohjelma, jota ei ole koskaan julkaistu, verrattuna edellä mainittuun avajaispuheeseen Herrojen Senaattorien mielestä todisti selkeästi ja selvästi mikä käsitys Suomen

unohtumattomalla hyväntekijällä Keisari Aleksanteri II:lla oli tämän maan valtio-oikeudellisesta asemasta, Herrat Senaattorit toimittivat sen Komissiolle ja liittivät sen liitteenä n:o 1 tähän kokousyhteenvetoon [journal].

Lisäksi Herrat Senaattorit toimittivat niiden mielipiteiden täydellisenä ja lopullisena yhteenvetona, jotka he, kuten Komission pöytäkirjat osoittavat, lausuivat Komission kokouksien keskusteluissa, Herra Puheenjohtajalle seuraavan kirjalliseen muotoon saatetun lausuman ja lopputoteamuksen edellä mainituista kysymyksistä:

Kun Keisari Aleksanteri I Porvoon maapäivillä 15./27. maaliskuuta 1809 antamallaan Armollisella Manifestilla, jota Hän Itse kutsui nimellä "acte solemnel", juhlallisesti vahvisti ja hyväksyi Suomen Suuriruhtinaskunnan perustuslait, jokaiselle silloista tilannetta tuntevalle on varmasti selvää, että tämä viittasi ensisijaisesti 21. elokuuta 1772 annettuun Hallitusmuotoon ja 21. helmikuuta ja 3. huhtikuuta 1789 annettuun Yhdistys- ja Vakuuskirja, joiden varaan Ruotsin ja Suomen yhteinen perustuslaillinen järjestelmä juuri rakennettiin. Tätä sinänsä selvää ja historiallisten todisteiden edelleen vahvistamaa tosiasiaa ei millään tavoin heikennä se, että Monarkin näin vahvistamat perustuslait eivät olleet kaikilta osin soveltuvia niihin muuttuneisiin olosuhteisiin, joihin Suomi joutui liittyttyään Venäjän Keisarikuntaan, ja minkä seurauksena tietyt osat, jotka yksinomaan ja välttämättä johtuivat Suomen aiemmasta asemasta Ruotsin kuningaskunnassa, olivat lakanneet olemasta voimassa. Se että Keisari Aleksanteri jakoi itse tämän käsityksen mieltä eikä myöskään Hänen Korkea Seuraajansa sitä kiistänyt, kävi kiistatta ilmi Herrojen Senaattorien tähän kokousyhdistelmään liitteenä nro 2 toimittamasta otteesta, joka sisältää lukuisia sekä Keisari Aleksanteri I:n että Keisarien Nikolai I:n, Aleksanteri II:n ja nyt hallitsevan Armollisimman Keisarimme Aleksanteri III:n joidenka kunkin hallituskausien aikana antamat asetukset ja käskyt, jotka selvästi osoittavat, että edellä mainittuja kahta asiakirjaa on aina pidetty voimassa olevina ja Suomen valtio-oikeudellisen olemassaolon perustana. Viitaten näihin järkkymättömiin ja selkeisiin valtio-asiakirjoihin, joiden yksiselitteinen merkitys sulkee täysin pois näkemyksen, jota Oikeusministeri ja Valtiokonseljnin Kodifiointiosasto halusivat lausunnoissaan esittää, Herrat Senaattorit pitivät täysin osoitettuna, että ensimmäiseen kysymykseen ei voi vastata muuten kuin että:

"Keisarin ja Suuriruhtinaan valtaa Suomen Suuriruhtinaskunnan hallinnossa rajoittavat ainoastaan ne perustuslait ja asetukset, jotka osin Korkeasti Autuas Hänen Majesteettinsa Keisari Aleksanteri I ja osin Hänen Korkeat Seuraajansa jalossa huoleksaan Suomen hyvinvoinnista ovat omasta aloitteestaan tälle maalle vahvistaneet ja hyväksyneet."

Vaikka Herrat Senaattorit ovat vakuuttuneita ensimmäisen kysymyksen vastauksen totuudellisuudesta ja oikeellisuudesta, heidän on etsittävä siitä vastausta myös kahteen muuhun kysymykseen. Olisi nimittäin selvää, että niin pian kun on varmaa, että vuoden 1772 Hallitusmuoto ja vuoden 1789 Yhdistys- ja Vakuuskirja ovat perusta, jonka päällä Suomen koko valtiollinen ja yhteiskunnallinen järjestelmä viime kädessä lepää, kaikkien näiden asiakirjojen sisältämien säädösten tulee edelleen olla maan perustuslaillisen elämän kannalta yhdenmukaisia, elleivät ne Suomen Venäjään liittymisen kautta syntyneiden uusien valtiollisten olosuhteiden seurauksena ole itse tulleet soveltumattomiksi tai tulleet muutetuiksi myöhemmällä perustuslakimääräyksellä. Jotta näiden olosuhteiden tutkinta ja selvitys tuottaisivat luotettavia tuloksia, on kuitenkin turvauduttava sekä vanhempiin että uudempiin asiaatunteviin oikeuslähteisiin. Sitä koskien Kodifiointikomitean voimia säästämätön ja omantunnon tarkasti tekemä työ ansaitsee kaiken tunnustuksen, varsinkin kun Komitean tehtävänä oli, kuten aiemmin mainittiin, ainoastaan koota järjestelmällisesti yhteen kaikki voimassaolevat säännökset, jotka selvittävät Suomen valtio-oikeudellisia olosuhteita, eikä sillä näin ollen ollut oikeutta muuttaa perustuslain säännösten sanamuotoa olennaisesti, mihin Komitea vetosi. Ehdotukseksi Suomen Hallitusmuodosta Herrat Senaattorit eivät ole voineet kaikilta osin hyväksymään Kodifiointikomitean työtä, minkä vuoksi Herrat Senaattorit jo Komissiossa käytyjen neuvottelujen aikana ilmaisemansa mielipiteen mukaisesti siitä, että sanottu ehdotus tulee saattaa uuteen muotoon, yksinkertaistaa ja lyhentää, laatineet ehdotuksen "Suomen Suuriruhtinaskunnan Perustuslaiksi", joka sisältää 27 kohdassa kaiken, mikä heidän mielestään pääosin tulisi sisällyttää

tällaiseen asiakirjaan, ja joka siten sisälsi täydellisen vastauksen Herra Puheenjohtajan esittämien kysymysten muihin osiin, on näin kuuluva:

Ehdotus Suomen Suuriruhtinaskunnan Perustuslaiksi.

§ 1.

Suomen Suuriruhtinaskunta on osa Venäjän Valtakuntaa ja on erottamattomasti liitetty Keisarikuntaan.

2 §.

Venäjän Keisari on Suomen Suuriruhtinas.

Venäjän valtakunnan kruununperimysjärjestys koskee myös Suomea.

3 §.

Hallintovalta Suuriruhtinaskunnassa kuuluu yksin Keisarille ja Suuriruhtinaalle. Tätä hallintoa hoidetaan maan lakien mukaisesti ja Suomen viranomaisten avustuksella.

4 §.

Keisari ja Suuriruhtinas ylläpitää maan oikeusjärjestystä, jotta vääryys rangaistaan eikä ketään rankaista vääryydellä eikä kukaan ilman laillista tutkintaa ja tuomiota kärsi elämään, kunniaan, hyvinvointiin, omaisuuteen tai vapauteen kohdistuvaa loukkausta.

5 §.

Keisarilla ja Suuriruhtinaalla on valta myöntää armahdus rikosasioissa, vapauttaa elinkautisista vankeusrangaistuksista sekä palauttaa kunnia ja omaisuus.

6 §.

Keisarille ja Suuriruhtinaalle kuuluu:

asettaa kaikki maan virat ja palvelusmiehet;

antaa virastoille ohjesäännöt, määräyksiä ja palkkaustaulukot;

korottaa aatelisarvoon ne, jotka ovat hyvin palvelleet maatansa;

palkita aatelismiehiä vapaaherran ja kreivin arvolla;

hyväksyä toisen maan asukkaita Suomen kansalaisiksi.

7 §.

Suomen Säädyt, jotka kokoontuivat maapäiville edustamaan Suomen kansaa, koostuvat Ritaristosta ja Aatelista, Papistosta, Porvaristosta ja Talonpoikaissäädyistä.

Säätyjen järjestyksestä ja asioiden käsittelystä maapäivillä määrätään Maapäiväjärjestyksessä [Landtdagsordningen].

8 §.

Keisarille ja Suuriruhtinaalle kuuluu:

koollekutsua Suomen Säädyt varsinaisille maapäiville vähintään joka viides vuosi ja ylimääräisille maapäiville silloin, kun Keisari katsoo sen tarpeelliseksi;

määrätä maapäivien päättymisaika;

nimittää maamarsalkka, [säätyjen] puhemiehet ja Talonpoikaissäädyn sihteeri;

avata ja päättää maapäivät Itse tai jonkun Hänen tilalleen määräämänsä henkilön kautta.

9 §.

Yksin Keisarilla ja Suuriruhtinaalla on oikeus säätää lakeja kaikessa, mikä koskee maan yleistä taloudenhoitoa ja valtionhallintoa; mutta seuraavissa laeissa säätäminen riippuu Keisarin ja Suuriruhtinaan sekä säätyjen yhtäpitävästä päätöksestä:

- a) perustuslaki;
- b) yleinen siviili- ja rikosoikeus;
- c) evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaki;
- d) asevelvollisuuslaki ja sotaväen rikoslaki;
- e) merilaki, metsälaki, elinkeinolaki kuten myös kunnallishallintoa ja köyhäinhoitoa

koskeva laki;

kaikki sillä tavalla ja siinä järjestyksessä kuin on tarkemmin määrätty Maapäivä-järjestyksessä ja 13. (25.) kesäkuuta 1886 annetussa Armollisessa Manifestissa.

Se, mitä lainsäädännöstä on sanottu, koskee myös lain muuttamista, kumoamista tai selvennystä; eikä lakia, jonka säätämiseen Säädyt ovat osallistuneet, voi julkaista korjattuna ilman, että Keisari ja Suuriruhtinas on sen lopulta hyväksynyt ja vahvistanut.

10 §.

Rahataloudessa [finansväsendet] Keisarille ja Suuriruhtinaalle kuuluu määrätä varsinaisten valtiontulojen käytöstä, mukaan lukien sotajoukkojen varustaminen ja ylläpito, sentakia kustannukset katetaan ensisijaisesti sotilasrahaston varoista ja lisäksi säätyjen tähän tarkoitukseen osoittamista varoista.

Näiden periaatteiden mukaisesti laaditaan vuosittain valtion budjetti, jonka Keisari ja Suuriruhtinas hyväksyvät.

Ehdotettuja menoja ei tule ylittää, ellei Keisarin, Suuriruhtinaan ja maan välttämätön palvelus ja paras etu sitä vaadi.

§ 11.

Jos keskushallinnon varsinaiset varat havaitaan riittämättömiksi maan tarpeiden tyydyttämiseen, säätyjen tulee asiaa harkittuaan suostua osoittamaan siihen määrärahoja.

Säätyjen suostumus vaaditaan tavallisten verojen korottamiseen tai muuhun muuttamiseen tai uusien maksujen käyttöönottoon tai yleisen haitan perusteiden muuttamiseen, koska valtion lainojen ottamiseen vaaditaan säätyjen suostumus.

Keisarille ja Suuriruhtinaalle on kuitenkin pidätetty oikeus päättää yksin:

- a) tullitariffista;
- b) kruunulle kuuluvien liikennevälineiden ja muiden julkisten laitosten käytöstä

maksettavista maksuista;

c) korvauksen määrästä sellaisen julkisen laitteiston tai laitoksen käytöstä, jonka ylläpidosta vastaa kaupunki tai muu kunta, paitsi milloin sellaisen korvauksen määrääminen on nimenomaisesti myönnetty kunnalle tai myös kun korvaus koskee vain sen omia jäseniä; myös

d) lunastukset viranomaisten ja virkamiesten toimituksista sekä korvaukset virkamiehille yksittäisistä toimista.

Valtiokonttorin [Statsverket] tase esitetään Säädyille jokaisilla varsinaisilla maapäivillä, jotta he voivat saada tiedon, miten Kruunun tuloja on käytetty maan hyödyksi ja parhaaksi.

12 §.

Suomen Pankki on Säätyjen takuun ja huolenpidon alainen, ja sitä johdetaan Säätyjen hyväksymän ja Keisarin ja Suuriruhtinaan vahvistaman erityisen asetuksen mukaisesti.

13 §.

Keisarille ja Suuriruhtinaalle kuuluu maan metallirahan lyöminen kuten myös niiden koon, ulkonäön ja lyöntimäärän määrääminen, mutta muutokset rahakantaan sekä kolikoiden painoon ja paksuuteen voivat tapahtua vain yleisen lain säätämiseen sovellettavassa järjestyksessä.

14 §.

Ne asiat, jotka Keisari ja Suuriruhtinas itse päättää, tulee hänelle Ministerivaltiosihteerin esitellä, joka varmentaa allekirjoituksellaan toimitukset ja vastaa siitä, että ne viipymättä julkaistaan täysin Keisarin ja Suuriruhtinaan päätöksen mukaisesti.

Koska Suomen suhteet ulkovaltoihin riippuvat Keisarikunnasta ja ovat siksi samanlaiset, tulee Keisarikunnan Ulkoministerin esitellä Suuriruhtinaskuntaa koskevat kansainväliset asiat Hänen Keisarilliselle Majesteetilleen.

Osasta suomalaisia joukkoja koskevien asioiden esittelystä Keisarikunnan Sotaministerin kautta on määrätty Asevelvollisuuslaissa.

§ 15.

Suuriruhtinaskunnan hallitus- ja korkeimman oikeushallinnon asioiden käsittelyssä Keisaria ja Suuriruhtinasta avustaa Hänen Suomen Senaattinsa.

Senaatti koostuu kahdesta osastosta: Oikeusosastosta [Justitiedepartementet] ja Talousosastosta [Ekonomiedepartementet].

Senaatin Oikeusosasto on velvollinen valvomaan, että oikeudenkäyttö maassa tulee noudatetuksi lakien mukaisesti, ja korkeimpana tuomioistuimena se käsittelee kaikki ne jutut, jotka tuomioistuimet ja viranomaiset saattavat Keisarin ja Suuriruhtinaan harkittavaksi.

Senaatin Talousosasto vastaa kaikista maan yleistä taloutta ja muita hallinnonaloja koskevista asioista. Tämän osaston toiminta-alue jakaantuu erityisiin Toimituskuntiin (Expedition] Keisarin ja Suuriruhtinaan määräämällä tavalla.

Senaatin ratkaisuvallta ei ulotu niiden rajojen yli, jotka lailla tai Hänen Keisarillisen Majesteettinsa erityismääräyksiin on rajattu sen ulkopuolelle.

Senaatti on yksin vastuussa Keisarille ja Suuriruhtinaalle asioiden asiaankuuluvasta hoitamisesta.

Alemmat viranomaiset ja maan asukkaat ovat velvollisia kuuliaisesti noudattamaan sitä, mitä Senaatti Hänen Keisarillisen Majesteettinsa puolesta vaatii ja käskää.

Huomautus. Suomen postilaitoksen suhde Keisarikunnan Sisäministeriöön on säädetty 31. toukokuuta (12. kesäkuuta) 1890 annetussa Armollisessa Manifestissa.

16 §.

Suomen Kenraalikuvernööri on Senaatin Puheenjohtaja, jossa ominaisuudessaan hän vastaa oikeudenkäytön joutuisasta käytöstä, lakien ja asetusten noudattamisesta sekä Keisarin ja Suuriruhtinaan käskyjen täytäntöönpanosta.

Oikeusosaston tuomioistuin käsittelyssä Kenraalikuvernööri voi osallistua rikosasioiden tutkintaan, mutta siviilijutuissa hän voi ainoastaan valvoa niiden lainmukaista käsittelyä.

Kenraalikuvernöörin toimivallan muilta osin määrää Keisari ja Suuriruhtinas.

17 §.

Keisari ja Suuriruhtinas nimittää Senaattiin Prokuraattorin, joka valvoo sitä, että maan lakeja noudatetaan ja että Kruunun virkamiehet ja syyttäjät suorittavat tehtävänsä luotettavasti.

§ 18.

Hovioikeus on ylempi tuomioistuin oikeusasioissa. Muut tuomioistuimet perustetaan yleisen lain mukaisesti. Mitään ylimääräisiä tuomioistuimia ei voi perustaa, vaan jokaisella Suomen miehellä on oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, johon hän maan lain mukaan kuuluu.

19 §.

Jos Senaatti tai Hovioikeus katsoo asian koskevan Keisarin ja Suuriruhtinaan Korkeaa oikeutta tai Suuriruhtinaskuntaa tai jopa Keisarikuntaa, silloin jos Keisari määrää syytteen

nostettavaksi, on sellaisen asian ratkaisemiseksi asetettava erityinen valtiotuomioistuin, jossa Prokuraattori on syyttäjä.

20 §.

Hallinnollisesti Suomi on jaettu lääneihin, joita hallinnoivat Kuvernöörit siten kuin laki ja asetukset säättävät.

21 §.

Lukuun ottamatta niitä virkoja ja palvelusmiehiä, jotka Keisari ja Suuriruhtinas suoraan tai Senaatin, Kenraalikuvernöörin tai Ministerivaltiosihteerin Itsensä ilmoituksesta täyttää, muita virkoja ei saa täyttää muuten kuin hakemuksen ja valmistellun ehdotuksen jälkeen, ellei nimitysoikeus kuulu sille viranomaiselle, jonka virkaan haetaan, silloin kun ehdotus ei tule kysymykseen.

Virkoja ja palvelustehtäviä tulee täyttää vain Suomen kansalaisilla.

Taito ja ansiot, kokemus ja todistettu kansalaiskyky muodostavat ainoan ja oikean perustan ylennyksille kaikissa viroissa maassa, niin ylemmissä kuin alemmissä.

22 §.

Tuomarit eivät voi menettää virkaansa muuten kuin tutkinnan ja tuomion jälkeen. Samankaltainen suoja koskee muita siviili-, sotilas- ja kirkollisia virkamiehiä, ellei Hänen Keisarillinen Majesteettinsa ole nimittänyt heitä luottohenkilöiksi ellei virka erityisten määräysten vuoksi ole sellainen, että sen haltija on siitä syystä irtisanottavissa.

23 §.

Evankelis-luterilainen oppi Suomen kansan vallitsevana uskontunnustuksena on maan virallinen uskonto. Kreikkalais-venäläinen kirkko, jonka asioita korkeimpana portaana hoitaa Pyhä Synodi, nauttii myös erityissuojelua. Muiden kristillisten uskonoppien seuraajille taataan uskonnonvapaus laissa nimenomaisesti säädetyllä tavalla.

Eräitä maan palvelukseen astumista koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta kristillisen uskon erot eivät aiheuta eroavuutta Suomen kansalaisten oikeuksissa ja velvollisuuksissa.

Muun kuin kristinuskon kannattajat eivät voi saada kansalaisuus-oikeutta Suomeen.

24 §.

Valtaistuimen ja isänmaan puolustamiseksi jokainen Suomen kansalainen on asevelvollinen.

Asevelvollisuuden laajuus, asevoimien organisaatio jne. säädetään asevelvollisuuslaissa.

25 §.

Kaikki säädöt nauttivat loukkaamattomasti niille annettuja privilegioita, etuja ja oikeuksia, eikä niitä voida muuttaa tai peruuttaa eikä uusia privilegioita voida myöntää millekään säädylle ilman Keisarin ja Suuriruhtinaan sekä kaikkien säätyjen suostumusta.

26 §.

Maan kaupungeille turvataan ne erityiset privilegiot ja oikeudet, jotka maan Hallitsijat ovat myöntäneet kullekin niistä, kuitenkin siten, että nämä edut tulee sovittaa ajanoloissa väistämättä muuttuviin yleisen hyvinvoinnin tarpeisiin.

27 §.

Erilaatuisten rälssi-, vero- ja kruununmaiden maanomistusten erilainen luonne pysyy entisellään. Kaikilla Suomen kansalaisilla, säädystä tai yhteiskuntaluokasta riippumatta, on yhtäläinen oikeus hankkia minkä tahansa laatuista maata, joka lain mukaan voidaan siirtää yksityisomistukseen. Kruununtilan perintöosto-oikeudesta on säädetty erikseen.

Lopuksi Herrat Senaattorit, ilmoituksella siitä, ettei joitakin heidän välisiään mielipide-eroja ole tuotu esille, haluavat varauksellisesti korostaa, että heidän aikaansaannoksensa tässä asiassa on liittynyt yksinomaan edellä mainittuun tehtävään, joka heille on annettu edellä mainitun toimikunnan jäseninä, eivätkä he siten voi millään tavalla vaikuttaa Senaatin valtuuksiin ottaa ja tutkia asiaa kokonaisuudessaan, kun kodifiointikysymys Hänen Keisarillisen Majesteettinsa Armollisen määräyksen mukaisesti aikanaan tulee käsiteltäväksi.

Kuultuaan edellä mainitun Herrojen Senaattorien lausunnon ja otettuaan huomioon Herrojen Senaattorien ehdotuksen ja Puheenjohtajan esittämien pääkohtien välisen olennaisen eron sekä sen Herrojen Senaattorien ehdottoman julistuksen johdosta, etteivät he pitäneet mahdollisena muuttaa millään tavalla laatimaansa ehdotusta Suomen perustuslaiksi, Komission Herra Puheenjohtaja, Kenraaliadjutantti Kreivi Heiden, katsoi, että Komissiolle harkittavaksi esitetyt kysymykset oli käsitelty loppuun, ja hän ryhtyi myös toimenpiteisiin laatiakseen pöytäkirjan kyseisestä asiasta.

Helsinki, Keisarillisen Senaatin kirjapaino, 1891.